

О. В. Приходько, аспірантка Науково-дослідного інституту державного будівництва та місцевого самоврядування НАПрН України
ORCID ID: 0000-0002-5748-9009

ГРОМАДСЬКИЙ ПОРЯДОК У ВИМІРІ КОНСТИТУЦІЙНОЇ ЕКОНОМІКИ

Постановка проблеми. Мабуть, не стане перебільшенням твердження, що протягом останніх років проблематика громадської безпеки та громадського порядку стала однією із популярних як для суспільного, так і наукового обговорення. В науковому сенсі громадський порядок та громадська безпека не є тотожними поняттями. В суспільній свідомості їх взаємозумовленість та спорідненість нерідко призводять до вживання цих понять як синонімів. Із настанням пандемії, що супроводжується низкою адміністративних заходів з обмеження прав і свобод фізичних та юридичних осіб у вигляді карантинів, прийняттям нормативно-правових актів локального та національного рівнів, концепт громадського порядку набув особливого значення. Адже йдеться про довготривале за часом, суттєве за змістом та обсягом обмеження природних прав на свободу пересування та діяльності, а також про втручання держави у сферу приватних прав та інтересів. Порухення встановлених обмежень карається адміністративними стягненнями, які в деяких країнах сягають значного рівня. Наприклад, у Франції стягнення складає 3760 євро за чотири порушення протягом одного місяця. Повідомляється, що тільки за перші два тижні у 2020 р. було виписано 225 тис. штрафів¹. Тобто мова йде про економічну складову покарання. А, отже, такі дії влади зачіпають економічні інтереси та права індивідів і компаній.

Проблематика втручання влади в сферу економічних прав і свобод та підприємницьку діяльність в аспекті дотримання конституційних гарантій є однією із ключових для конституційної економі-

ки. Саме цей напрям досліджень останнім часом актуалізується у зв'язку із коронакризою.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Особливого значення сьогодні набувають порівняльно-правові дослідження юридичних та адміністративних дій влади, конституційність застосування обмежень та примусу, аналіз короткотривалих та довготривалих наслідків таких дій для національної економіки. Означені питання є предметом дослідження проблем конституційної економіки, яка є міждисциплінарним напрямом досліджень сучасного конституціоналізму.

Для нашого дослідження значення мали роботи французьких юристів, які за різних років були визнані кращими членами Конституційної ради Франції та в яких достатньо ґрунтовно проаналізовано тему обмеження основних конституційних прав громадським порядком (дисертація П. Гервьє, 2014)², поняття нематеріального громадського порядку як феномену конституційної цінності (монографія М.-О. Пейру-Сісоко, 2018)³, відповідальність держави за закони, що були визнані неконституційними (дослідження Т. Дюшарма, 2019)⁴. Водночас нами використано рішення Конституційної ради та Державної ради Франції 2020 р. із питань локдауну, матеріали експертної

² Gervier P. 'La limitation des droits fondamentaux constitutionnels par l'ordre public 2014' (conseil-constitutionnel, October 2014) <<https://www.conseil-constitutionnel.fr/nouveaux-cahiers-du-conseil-constitutionnel/la-limitation-des-droits-fondamentaux-constitutionnels-par-l-ordre-public>> (дата звернення 15.04.2021)

³ Peyroux-Sissoko Par Marie-Odile. 'L' Ordre Public Immatériel En Droit Public Français' (Le Blog Droit administratif, 23.10.2018) <<https://blogdroitadministratif.net/2018/10/23/lordre-public-immateriel-en-droit-public-francais/>> (дата звернення 15.04.2021)

⁴ Theo Ducharme 'Résumé de thèse: La responsabilité de l'État du fait des lois déclarées contraires à la Constitution' 9 <https://www.conseil-constitutionnel.fr/sites/default/files/2019-10/201910_resume_theseducharme.pdf> (дата звернення 15.04.2021)

¹ 'Coronavirus : l'amende pour non-respect du confinement reste à 135 euros mais passe à 200 euros en cas de récidive dans les quinze jours' (franceinfo, 29.03.2020) <https://www.francetvinfo.fr/sante/maladie/coronavirus/coronavirus-l-amende-pour-non-respect-du-confinement-passe-a-200-euros-et-a-450-euros-en-cas-de-majoration_3890269.html> (дата звернення 15.04.2021)

групи французьких юристів-науковців із питань конституційної економіки, яка працювала протягом 2011–2016 років¹.

Певні позиції українських науковців щодо конституційно-правового виміру застосування примусу або інших, більш м'яких засобів втручання держави в приватну економічну сферу було знайдено в публікаціях М. Савчина², В. Кампо, Р. Джабраїлова³. Думки британських та російських науковців з питань конституційної економіки, зокрема А. Хамліна⁴, Г. Гаджієва⁵, Н. Бондаря⁶ використовувалися під час порівняльного аналізу правових доктрин.

Метою статті є аналіз можливостей застосування інструментарію та методів конституційної економіки як міждисциплінарного наукового напрямку для вивчення конституційної легітимності державного примусу у питаннях обмеження приватного економічного інтересу, економічних прав і свобод, пропорційності та збалансованості приватного та публічного інтересу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сьогодні на різних наукових майданчиках ведеться дискусія про кардинальні зміни наукового дискурсу, наукову революцію та перегляд парадигми у русі беззаперечної міждисциплінарності, поєднання абсолютно неспоріднених наукових дисциплін і підходів. Наукова революція в сфері конституційного права також помітна за такими ознаками.

1. Активізація інтересу дослідників до соціального буття конституції, зокрема, процесу її написання, обговорення, прийняття, а згодом процесів, пов'язаних з подальшою фазою, а саме: визріванням змін та доповнень, причин відповідного процесу їх підготовки та прийняття (Т. Гінзбург кваліфікує це як відхід від юридичного аналізу до

інтерпретації «конституції як продукту»)⁷. Причому акцент переноситься з процесу судового тлумачення текстів на процедуру, так би мовити, формування «живої конституції» за аналогією з концепцією «живого права».

2. Використання кількісних методів та методів математичного моделювання сучасних процесів для оцінки ефективності й співмірності конституційного регулювання.

3. Зміщення інтересу дослідників із конституційної «продукції глобальної півночі на глобальний південь», тобто розворот дослідницького фокусу на конституційні системи авторитарних, авторитарних, недемократичних держав⁸. Хоча превалюють роботи із західноцентристськими позиціями, алгоритми неліберальних конституційних систем все більше привертають увагу науковців⁹.

4. «Міграція» підходів суміжних наук, передусім соціології та соціальної психології, політологічної та економічної глобалістики в конституційне правознавство для розуміння зовнішніх впливів на процес конституційних трансформацій.

Існують, як мінімум, дві причини цих досить кардинальних змін у конституцієзнавстві. По-перше, можливість осмислення процесів конституційних змін у більш широкому науковому дискурсі, у фокусі різних наук, співвідношенні різних фактів, множинних подій, підходів, точок зору. Кардинальне розширення рамок дослідження стало можливим завдяки цифровій революції ХХІ ст., яка відкрила доступ до величезної кількості інформації одночасно. По-друге, йдеться про зміну самого об'єкта дослідження. Сьогодні транснаціоналізація конституційного процесу є об'єктивним явищем. Свідомість людей вже змінилася й продовжує змінюватися внаслідок глобалізації економіки, нових ідей і знань, що мігрують миттєво через Інтернет, соціальні мережі. Ми є свідками поступової втрати суверенності джерела конституції, і це є таким самим фактом, як і глобалізація економіки, освіти, медичних послуг (телемедицина, медичний туризм).

Дифузія знання внаслідок нової міграції ХХІ ст. як онлайн, так і офлайн, новий рівень рецепції наукових ідей завдяки системі сумісних міжнарод-

¹ Rabault Par Hugues. 'La constitution économique : une perspective pour repenser le droit public économique' (2018) 34 POLITEIA 417–20

² Савчин М. 'Конституційна економіка та основні моделі втручання держави в економічні свободи' (2018) 5 Право України 13–29 14

³ Устименко В. А., Джабраїлов Р. А., Кампо В. М., Коваленко Р. О., Савчин М. В. *Конституційні засади економічної системи України : монографія* (ТОВ «Юго-Восток», 2011) 258

⁴ Hamlin A. *ConstitutionalPoliticalEconomy. 2nd Edition.* (The Elgar Companion toPublic Choice, 2013) 1–17

⁵ Галжієв Г. А. 'Экономическая Конституция. Конституционные гарантии свободы предпринимательской (экономической) деятельности' (2008) 1(19) Конституционный вестник 249–263

⁶ Бондарь Н. С. *Экономический конституционализм России: очерки теории и практики: монография* (Норма, 2018) 272

⁷ Ginsburg T., Halliday T. C. and Shaffer G. 'Constitution-Making as Transnational Legal Ordering' (2019) Cambridge University Press 3–6

⁸ Hug Aziz Z and Ginsburg Tom 'How Lose a Constitutional Democracy?' (2018) 65 University of Chicago Law Review 78

⁹ 'Symposium: The Limits of Constitutionalism – a Global Perspective' (2018) 85 University of Chicago Law Review 239–608

них дослідницьких проектів, дистанційній освіті стає очевидною реальністю. При цьому два факти мають вихідне значення для нашого дослідження. По-перше, термін «конституційна економіка» було введено до науково обігу не юристами, а економістами англосаксонської традиції наукового мислення, яка є принципово міждисциплінарною за своєю сутністю. По-друге, інтерпретація терміна не є сталою, адже вона змінюється залежно від предмета дослідження та національної належності дослідника й відповідної наукової школи. У зв'язку з тим, що йдеться про явище мега рівня, яким є економіко-правовий устрій держави, що глобалізується, наявним є активний пошук термінів – еквівалентів саме щодо певного кола правовідносин. Слід також визнати, що ставлення до термінів у західних гуманітарних науках, до яких належить й «конституційна економіка», є більш вільним аніж це прийнято серед українських та російських науковців. Це стало наочним, коли цей термін почали активно застосовувати юристи поза межами англосаксонської правової системи.

Фахівці у галузі конституційного права майже відразу відзначили важливість конституційної економіки як наукового напрямку. Видатний американський теоретик конституціоналізму Б. Акерман, якого за результатами голосування внесено до списку 50 найвпливовіших мислителів «Ковідної ери»¹, вважає, що конституційна економіка як науковий напрям стала дійсним проривом наукової думки останніх десятиліть. Разом із тим, буде перебільшенням сказати, що для правової науки та, зокрема, конституційно-правової науки цей термін є загальноприйнятим.

За думкою Б. Акермана, «постковідне» майбутнє залежить від того, наскільки нова дійсність буде «конституціолізованою»², тобто наскільки відповідатимуть новим соціально-економічним реаліям правові норми, скільки з них потребуватимуть оновлення. Зрозуміло, що це оновлення повинно відповідати духу та принципам конституції.

До кола нових реалій слід віднести законодавчі та адміністративні дії влади під час пандемії. Обмежувальні та примусові заходи, їх законність та обґрунтованість, пропорційність щодо цінностей громадського порядку та громадської безпеки, наявні порушення встановлених законодавчих та адміністративних заходів із боку фізичних та юри-

дичних осіб, судові рішення – все це створило нову правову реальність, що потребує ґрунтовного осмислення.

Досвід інтерпретації означених фактів французькими юристами заслуговує на увагу, адже надана юридична інтерпретація та конституційно-правове тлумачення подій періоду пандемії спирається на юридичну кваліфікацію подій попереднього періоду, як наприклад, обмеження стосовно носіння в публічних місцях традиційного мусульманського вбрання для жінок (хіджабу) та виміри законності примусових дій поліції із забезпечення цієї заборони.

Під час роботи над законодавчим урегулюванням цього чутливого суспільного питання було об'єднано зусилля суддів Державної ради Франції, науковців-юристів, соціологів, політологів, економістів, що є досить нетиповою ситуацією для цієї країни. Терористичні акти 2015 р. у Парижі та 2016 р. у Ніцці, внаслідок чого в країні було введено режим надзвичайного стану, який продовжували шість разів (сумарно два роки), підштовхнули до подальшої активізації зусиль навколо законодавчого врегулювання проблеми громадської безпеки та громадського порядку, визначення максимально допустимих меж втручання держави в сферу індивідуальних прав та свобод. Важливим для нашого дослідження є правове обґрунтування Державною радою доктрини громадського порядку та конституційного інструментарію його забезпечення а, також розмежування понять матеріального та нематеріального громадського порядку, які є суттєво різними з доктринальної та інструментальної точки зору. «Поруч із безпекою людей, їх майна, попередження посягань на їх фізичну недоторканість, включаючи боротьбу з тероризмом, нелегальною імміграцією, необхідним є забезпечення усіма засобами «мінімальних вимог» до проживання у суспільстві³ – зазначається в рішенні Конституційної ради. Пізніше саме цей конструкт «мінімальних вимог» став онтологічною базою нової концепції нематеріального громадського порядку, що була підтримана Конституційною радою Франції. У такий спосіб було легалізовано фактично нову правову доктрину нематеріального громадського порядку. Сутність її полягає у такому:

– заборона всіх дій, пов'язаних із покриттям обличчя (готування, вдягання, носіння вбрання)

¹ Clark T. 'The World's Top Thinkers of the Covid-19 Era.' <<https://www.prospectmagazine.co.uk/content/uploads/2020/09/PWTT20.pdf>>

² Clark T

³ Décision n° 2010–613 D. C. du 7 octobre 2010, 'Loi interdisant la dissimulation du visage dans l'espace public,' *Rec. p.* 276, cons. 4–5

в публічних місцях є абсолютною з причин їх шкоди для суспільства;

– заборона обґрунтовується найвищими «цінностями Республіки», які за змістом мають ідеологічний характер;

– такі цінності не є тотожними поняттю «суспільна мораль», у такий спосіб відхиляється можливість звинувачення стосовно «моралізуючої держави» або «моралізуючої державності»;

– установа заборона запобігає довготривалим суспільним конфліктам, встановлюючи баланс між публічними та приватними інтересами, суб'єктивними та об'єктивними правами, виконуючи базову соціальну мету закону, яка полягає, за висловом відомого французького юриста Г. Матюльського, у «досягненні соціальної гармонії, обов'язковому попередженні та санкціонуванні порушення соціальної рівноваги»¹.

Фактично запроваджена нова доктрина громадського порядку пропонує відмовлятися від класичного визначення категорії «громадський порядок» як достатньої та неподільної та, замість неї, пропонує розділяти її на два рівнозначущі та автономні види – матеріальний громадський порядок та нематеріальний громадський порядок. Можна було б поставитися до цього факту з певним скепсисом, сприйнявши пропозицію або як суто теоретичну за характером, або як достатньо дискусійну за змістом. Проте існують як мінімум чотири фактори, що не дозволяють нам пройти осторонь неї. Їх сутність полягає у такому.

По-перше, доктрина нематеріального громадського порядку була запропонована Вищим адміністративним судом Франції (Державною радою) її юридична спроможність та конституційність була затверджена рішенням конституційного суду (Конституційної ради).

По-друге, нематеріальний громадський порядок передбачає визнання особливого правового режиму, що полягає у спеціальних діях адміністративних органів, поліції та суду. Принциповою ознакою є те, що на відміну від матеріального громадського порядку, режим якого засновано на врахуванні всіх локальних особливостей, фактів і обставин, що мають бути враховані при встановленні меж та ступеню порушення закону та кваліфікації правопорушення, режим нематеріального громадського порядку не визнає будь-які обставини (індивідуальні (включаючи вікові) чи колективні, регіональні чи будь-які інші терито-

ріальні (наприклад, в межах невеличкого поселення)), такими, що мають юридичне значення та породжують юридичні наслідки. Це означає, що будь-який факт порушення встановленої законом заборони є завершеним правопорушенням та не передбачає дискреції з боку поліцейського або судового реагування. Із другого боку, відсутність матеріальної шкоди передбачає іншу, більш м'який ступінь покарання, перевірка співмірності юридичної санкції порушенням суспільним цінностям має поверховий або фіктивний характер.

По-третє, стверджується, що конституційне закріплення доктрини нематеріального громадського порядку є суверенним правом Франції та втілює її «конституційну ідентичність»; це право не може бути ані скасовано, ані обмежено наднаціональними органами Європейського союзу². Ця теза потребує уваги, зважаючи на кількість мусульманської спільноти в інших країнах Європейського союзу, міграційну кризу, та нову хвилю опору десоверенізації у країнах ЄС, яка поширюється останнім десятиліттям та підсилася від початку коронакризи.

По-четверте, доктрина нематеріального громадського порядку є підґрунтям юридичної вмотивованості дій влади щодо запровадження таких спеціальних режимів обмеження прав і свобод, як карантин (локдаун) під час пандемії 2020–2021, обґрунтування адміністративних покарань за його порушення, введення імуних паспортів.

Виникає питання стосовно зв'язку описаної вище проблематики із концептом конституційної економіки. Для глобалізованого світу з його активною рецепцією ідей і способів, у тому числі й щодо обмеження прав і свобод, критичне осмислення наведених концептів убачається важливим. Адже визначальною метою конституційної економіки як наукового напрямку є оцінка найбільш ефективної моделі економічного устрою держави в сукупності всіх її компонентів: у достатності й збалансованості принципів і норм Основного Закону – конституції й всіх законодавчих норм, дій влади – стратегій, політик і практик в усій їх сукупності, дій приватних агентів та громадських об'єднань – все задля забезпечення збалансованого, гармонійного стабільного суспільства, попередження економічних криз, суспільних та громадських конфліктів. Саме масштаби політичних та економічних криз ХХ та ХХІ століть (1929–1941рр., 70-ті роки, 90-ті роки ХХ ст., 2008 та

¹ Peyroux-Sissoko Par Marie-Odile

² Peyroux-Sissoko Par Marie-Odile

2020–2021 рр.) спонукали науковців багатьох країн до пошуку відповідей на виклики, головними з яких є мінімізація свавілля влади, попередження порушень та утисків економічних та соціальних прав і свобод. Адже, конституційна економіка може надати відповідь на запитання щодо «належного співвідношення влади та свободи шляхом урегулювання засадничих принципів у відносинах власності та встановлення такого порядку взаємодій політичної та економічної влади, за якими публічна влада буде діяти в правових рамках загальних інтересів, а власність, що повинна та є відстороненою від влади політичної, буде забезпечувати ефективне зростання фінансово-економічного потенціалу держави»¹.

Проведене дослідження дозволяє дійти таких **висновків**.

1. Установлення обмежень, заборон будь-яких прав та свобод не може ґрунтуватися лише на підставах захисту суспільних цінностей, навіть якщо такі цінності є визнаними міжнародними стандартами. Ризик зловживання правом та зловживання владою є суттєвим у зв'язку з тим, що, як правило, такі цінності є достатньо загальними та абстракт-

ними. Передусім йдеться про те, що досвід окремих країн із кола демократичного конституціоналізму, таких як Франція, є важливим. Але задля його застосування є необхідним детальне вивчення особливостей його правової реалізації як в країні походження, так і відповідних юридичних умов у країні реципієнті.

2. Суттєве значення набуває оцінка ефективності впровадження таких масштабних обмежень, що відбуваються у 2020–2021 рр. із точки зору економічних та соціальних ризиків. Адже конституційність будь-яких заходів не може визначатися лише з точки зору цінностей загальногуманітарного характеру. Економічна складова повинна відігравати більш вагому роль, аніж це відбувається дотепер. У такому вимірі гарантування чи обмеження економічних прав фізичних та юридичних осіб може стати реальним правовим запобіжником або збудником короткотривалих і довготривалих соціальних конфліктів. Методи конституційної економіки як напряду нового конституціоналізму є доречними та корисними для подальшого удосконалення загальної правової доктрини та розробки дієвого правового інструментарію забезпечення громадського порядку.

¹ Бондарь Н. С., 2019

REFERENCES

List of legal documents

Cases

1. Décision n° 2010–613 D. C. du 7 octobre 2010, *Loi interdisant la dissimulation du visage dans l'espace public*, *Rec.* p. 276, cons. 4–5 (in French)

Bibliography

Authored books

1. Bondar' N. S. *Ekonomicheskij konstitucionalizm Roscii: ocherki teorii i praktiki: monografiya* [Economic constitutionalism of Russia: essays on theory and practice: monograph] (Norma, 2018) 272 (in Russian)
2. Hamlin A. *Constitutional Political Economy. 2nd Edition.* (The Elgar Companion to Public Choice, 2013)
3. Ustyenko V. A., Dzhabrailov R. A., Kampo V. M., Kovalenko R. O., Savchyn M. V. *Konstytutsiini zasady ekonomichnoi systemy Ukrainy : monohrafiya* [Constitutional principles of the economic system of Ukraine: monograph] (TOV «Iuho-Vostok», 2011) 258 (in Ukrainian)

Journal articles

4. Galzhiev G. A. 'Ekonomicheskaya Konstituciya. Konstitucionnye garantii svobody predprinimatel'skoj (ekonomicheskoy) deyatel'nosti' [Economic Constitution. Constitutional guarantees of freedom of entrepreneurial (economic) activity] (2008) 1(19) *Konstitucionnyj vesnik* 249–263 (in Russian)
5. Ginsburg T., Halliday T. C. and Shaffer G. 'Constitution-Making as Transnational Legal Ordering' (2019) Cambridge University Press 3–6
6. Hug Aziz Z and Ginsburg Tom 'How Lose a Constitutional Democracy?' (2018) 65 *University of Chicago Law Review* 78

7. Rabault Par Hugues. 'La constitution économique : une perspective pour repenser le droit public économique' (2018) 34 POLITEIA 417–20 (in French)
8. 'Symposium: The Limits of Constitutionalism – a Global Perspective' (2018) 85 University of Chicago Law Review 239–608

Websites

9. Clark T. 'The World's Top Thinkers of the Covid-19 Era.' <<https://www.prospectmagazine.co.uk/content/uploads/2020/09/PWTT20.pdf>>
10. 'Coronavirus : l'amende pour non-respect du confinement reste à 135 euros mais passe à 200 euros en cas de récidive dans les quinze jours' (franceinfo, 29.03.2020) <https://www.francetvinfo.fr/sante/maladie/coronavirus/coronavirus-l-amende-pour-non-respect-du-confinement-passe-a-200-euros-et-a-450-euros-en-cas-de-majoration_3890269.html> (in French)
11. 'Gervier P. 'La limitation des droits fondamentaux constitutionnels par l'ordre public 2014' (conseil-constitutionnel, October 2014) <<https://www.conseil-constitutionnel.fr/nouveaux-cahiers-du-conseil-constitutionnel/la-limitation-des-droits-fondamentaux-constitutionnels-par-l-ordre-public>> (in French)
12. Peyroux-Sissoko Par Marie-Odile. 'L' Ordre Public Immatériel En Droit Public Français' (Le Blog Droit administratif, 23.10.2018) <<https://blogdroitadministratif.net/2018/10/23/lordre-public-immateriel-en-droit-public-francais/>> (in French)
13. Theo Ducharme 'Résumé de thèse: La responsabilité de l'État du fait des lois déclarées contraires à la Constitution' 9 <https://www.conseil-constitutionnel.fr/sites/default/files/2019-10/201910_resume_theseducharme.pdf> (in French)

Приходько О. В. Громадський порядок у вимірі конституційної економіки

Дослідження проведено з метою встановлення можливостей застосування інструментарію та методів конституційної економіки як міждисциплінарного наукового напрямку для вивчення конституційної легітимності державного примусу у питаннях обмеження приватного економічного інтересу, економічних прав і свобод, пропорційності та збалансованості приватного та публічного інтересу.

Здійснено аналіз проблематики стосовно меж втручання держави у приватну економічну сферу та обмеження економічних прав і свобод фізичних та юридичних осіб. Встановлено доцільність вивчення доктрини нематеріального громадського порядку, яка є новою та, на відміну від класичної доктрини громадського порядку, передбачає спеціальний режим обмеження прав та покарання за правопорушення. Стверджується, що, розроблена в рамках французької національної конституційної доктрини, в сучасних умовах глобалізації підходів та принципів державно-правового регулювання, концепція (або доктрина) нематеріального громадського порядку є корисним джерелом для пошуку ефективних способів врегулювання конфліктів між владою та бізнесом, встановлення правового консенсусу між публічним та приватним інтересом.

Ключові слова: конституційна економіка, громадський порядок, матеріальний та нематеріальний громадський порядок, обмеження економічних прав та свобод

Приходько Е. В. Общественный порядок в фокусе конституционной экономики

Исследование проведено с целью установления возможностей применения инструментария и методов конституционной экономики как междисциплинарного научного направления для изучения конституционной легитимности государственного принуждения в вопросах ограничения частного экономического интереса, экономических прав и свобод, пропорциональности и сбалансированности частного и публичного интереса.

Осуществлен анализ проблематики относительно пределов вмешательства государства в частную экономическую сферу и ограничения экономических прав и свобод физических и юридических лиц. Установлена целесообразность изучения доктрины нематериального общественного порядка, является новой и, в отличие от классической доктрины общественного порядка, предусматривает специальный режим ограничения прав и наказания за правонарушения. Утверждается, что, разработанная в рамках французской национальной конституционной доктрины, в современных условиях глобализации подходов и принципов государственно-правового регулирования, концепция (или доктрина) нематериального общественного порядка является полезным источником для поиска эффективных способов урегулирования конфликтов между властью и бизнесом, установление правового консенсуса между публичным и частным интересом.

Ключевые слова: конституционная экономика, общественный порядок, материальный и нематериальный общественный порядок, ограничения экономических прав и свобод

Prykhodko O. V. Public order within the constitutional economics

The study was conducted to establish the possibilities of using tools and methods of constitutional economics as an interdisciplinary scientific field to study the constitutional legitimacy of state coercion in matters of restriction of private economic interest, economic rights and freedoms, proportionality and balance of private and public interest.

This has been performed through the analysis of problems concerning the limits of state intervention in the private economic sphere and the restriction of economic rights and freedoms of individuals and legal entities. It is purposeful to study of the doctrine of immaterial public order, which is new and, in contrast to the classical doctrine of public order, provides for a special regime of restriction of rights and punishment for offenses. It is argued that, developed within the framework of the French national constitutional doctrine, in the current globalization of approaches and principles of state and legal regulation, the concept (or doctrine) of immaterial public order is a useful source for finding effective ways in conflict resolution between government and business and establishing legal consensus between public and private interest. The new doctrine of public order offers to abandon the classical definition of the category of public order as sufficient and indivisible and instead proposes to divide it into two equal entand autonomous types – material and immaterial public order.

As a result of the study, it was concluded that the establishment of restrictions, prohibitions of any rights and freedoms can not be based solely on the protection of public values, even if such values are recognized as international standards. The risk of abuse of law and abuse of power is significant, as such values tend to appear to be fairly general and abstract. First of all, the experience of individual countries in the field of democratic constitutionalism, such as France, is important, however in order to be applicable, a detailed knowledge of its application in the country of origin, as well as relevant legal conditions in the recipient's country.

It is important to assess the effectiveness of such large-scale restrictions that occur in 2020–2021 in terms of economic and social risks. Afterall, the constitutionality of any measures can not be determined only in terms of values of a general humanitarian nature. The economic component must play a more important role than is currently plays. In this dimension, guaranteeing or restricting the economic rights of individuals and legal entities can become a real legal safeguard or the cause of short-term and long-term social conflicts. The methods of constitutional economics as a direction of the new constitutionalism are appropriate and useful for further improvement of the general legal doctrine and development of effective legal tools to ensure public order.

Keywords: *constitutional economics, public order; material and immaterial public order; restrictions of economic rights and freedoms*

Стаття надійшла до редакції: 15.04.2021 р.

Прийнята до друку: 10 .05.2021 р.